

## **O'ZBEKISTON EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHDA INNOVATSION MAHSULOTLAR VA TEXNOLOGIK YECHIMLARNING ROLI**

*O'zbekiston Respublikasi Vazirlar  
Mahkamasi huzuridagi Biznes  
va tadbirkorlik oliy maktabi.  
Komila Abdullayeva G'ulomjon qizi  
Xaydarov Nizomiddin Xamrayevich*

**Annotatsiya:** Ushbu maqola O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishda innovatsion mahsulotlar va texnologik yechimlarning o'ri va ahamiyatini tahlil qiladi. Maqolada mamlakatning mavjud eksport imkoniyatlari, ularni rivojlantirishdagi to'siqlar hamda innovatsiyalarni joriy etish orqali eksportni diversifikatsiya qilish va uning hajmini oshirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, yuqori texnologiyali va qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish, xalqaro bozorlarda raqobatbardoshlikni ta'minlash va investitsiyalarni jalb qilish masalalari o'rganiladi. Maqola xulosasida O'zbekistonning eksport salohiyatini yanada rivojlantirish uchun innovatsiyalarga yo'naltirilgan strategik tavsiyalar ishlab chiqiladi.

**Kalit so'zlar:** Eksport salohiyati, innovatsion mahsulotlar, texnologik yechimlar, eksportni diversifikatsiya qilish, raqobatbardoshlik, investitsiyalar, yuqori texnologiyalar, qo'shimcha qiymat, eksport strategiyasi.

### **THE ROLE OF INNOVATIVE PRODUCTS AND TECHNOLOGICAL SOLUTIONS IN INCREASING UZBEKISTAN'S EXPORT POTENTIAL**

**Abstract:** This article analyzes the role and significance of innovative products and technological solutions in enhancing Uzbekistan's export potential. The article examines the country's current export opportunities, the obstacles to their development, and ways to diversify and increase the volume of exports through the introduction of innovations. It also explores issues such as stimulating the production of high-tech and value-added products, ensuring competitiveness in international markets, and attracting investments. In conclusion, the article develops strategic recommendations focused on innovation for the further development of Uzbekistan's export potential.

**Keywords:** Export potential, innovative products, technological solutions, export diversification, competitiveness, investments, high technologies, added value, export strategy.

### **KIRISH**

Globallashuv jarayonining kuchayishi va xalqaro raqobatning o'sib borishi sharoitida har bir davlatning iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishi uning eksport salohiyatini oshirish bilan chambarchas bog'liqdir. O'zbekiston ham o'zining boy tabiiy resurslari va inson kapitaliga tayangan holda, jahon bozorida munosib o'rin egallash va eksport hajmini sezilarli darajada ko'paytirish maqsadida faol siyosat olib bormoqda. Biroq, an'anaviy xomashyo eksportiga tayanishning o'z cheklovlari mavjud bo'lib, bu holat iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan mahsulotlar eksportini rivojlantirish zaruratini keltirib chiqarmoqda.

Bugungi kunda innovatsiyalar va texnologik yechimlar mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Ayniqsa, innovatsion mahsulotlar va ilg'or texnologiyalarni ishlab chiqarish va eksport qilish orqali nafaqat eksport hajmini ko'paytirish, balki eksport tarkibini ham sifat jihatidan o'zgartirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va aholi farovonligini oshirish mumkin. Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonning eksport salohiyatini ro'yobga chiqarishda innovatsion mahsulotlar va texnologik yechimlarning roli beqiyosdir.

Ushbu maqola O'zbekistonning mavjud eksport salohiyatini tahlil qilish, uni rivojlantirishdagi mavjud muammolar va imkoniyatlarni aniqlashga qaratiladi. Asosiy e'tibor innovatsion mahsulotlar va texnologik yechimlarni ishlab chiqarish va eksport qilishni rag'batlantirish, bu orqali mamlakatning xalqaro bozordagi o'rnini mustahkamlash yo'llarini o'rganishga qaratiladi. Maqolada, shuningdek, davlatning bu boradagi siyosati, tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari va xalqaro hamkorlikning ahamiyati ham ko'rib chiqiladi.

### **ASOSIY QISM**

O'zbekiston iqtisodiyoti o'zining tarixiy rivojlanish bosqichlarida asosan agrar va xomashyo eksportiga yo'naltirilgan bo'lib kelgan. Mustaqillik yillarida bu tendensiyani diversifikatsiya qilish, sanoatni rivojlantirish va eksport tarkibida yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan mahsulotlarning ulushini oshirish bo'yicha qator strategik qadamlar tashlandi. Biroq, global raqobatning kuchayishi va texnologik taraqqiyotning tezlashuvi sharoitida, eksport salohiyatini yangi bosqichga olib chiqish uchun innovatsiyalarni joriy etish va ularni boshqarishning samarali mexanizmlarini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

### **O'zbekistonning mavjud eksport salohiyati va uni rivojlantirishdagi imkoniyatlar:**

O'zbekiston bugungi kunda paxta tolasi, tabiiy gaz, oltin, mis kabi an'anaviy eksport tovarlari bilan bir qatorda, meva-sabzavot mahsulotlari, to'qimachilik va avtomobil sanoati mahsulotlarini ham xorijiy bozorlarga yetkazib bermoqda. Mamlakatning geografik joylashuvi, transport-logistika infratuzilmasining rivojlanishi va qo'shni davlatlar bilan savdo-iqtisodiy aloqalarning mustahkamlanishi eksport

hajmini oshirish uchun qulay imkoniyatlar yaratadi. Bundan tashqari, O'zbekistonning demografik o'sishi va ichki bozorning kengayishi mahalliy ishlab chiqaruvchilarni yangi mahsulotlar yaratishga va ularni eksport qilishga undaydi.

### **Eksportni rivojlantirishdagi to'siqlar va ularni bartaraf etish yo'llari:**

Shu bilan birga, O'zbekiston eksportini rivojlantirishda bir qator to'siqlar ham mavjud. Bularga, birinchi navbatda, eksportbop mahsulotlarning yetarli darajada diversifikatsiya qilinmaganligi, xalqaro standartlarga javob beradigan sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishning ayrim sohalarda sustligi, logistika xarajatlarining yuqoriligi va tashqi bozorlar haqidagi ma'lumotlarning yetishmasligi kiradi. Ushbu to'siqlarni bartaraf etish uchun, avvalo, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, zamonaviy texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish, xalqaro sertifikatlashtirish tizimlariga moslashish va eksportyorlarga marketing va logistika sohalarida ko'maklashish zarur.

### **Innovatsion mahsulotlar va texnologik yechimlarning eksport salohiyatini oshirishdagi roli:**

Innovatsiyalar eksport salohiyatini oshirishning kalit omillaridan biridir. Yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, mahsulot tannarxini kamaytirish va ularning sifatini yaxshilash mumkin. Bu esa, o'z navbatida, O'zbekiston mahsulotlarining xalqaro bozorda raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

- **Yuqori texnologiyali mahsulotlar eksportini rivojlantirish:** Axborot texnologiyalari, farmatsevtika, biotexnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya manbalari kabi sohalarda innovatsion mahsulotlar yaratish va ularni eksport qilish mamlakatga yuqori daromad keltirishi va uning texnologik rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

- **Qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish:** Xomashyo resurslarini chuqur qayta ishlash orqali yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish va ularni eksport qilish eksport tushumlarini sezilarli darajada oshiradi. Masalan, paxta tolasini tayyor to'qimachilik mahsulotlariga aylantirib eksport qilish xomashyo eksportiga nisbatan ancha foydalidir.

- **Mavjud eksport yo'nalishlarida innovatsiyalarni joriy etish:** An'anaviy eksport tovarlarining sifatini yaxshilash, ularga yangi xususiyatlar qo'shish yoki ularni qayta ishlashning innovatsion usullarini qo'llash orqali ularning xalqaro bozordagi talabini oshirish mumkin. Misol uchun, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash va transport qilishning zamonaviy texnologiyalarini joriy etish ularning eksport hajmini va geografiyasini kengaytirishga yordam beradi.

- **Yangi bozorlarni o'zlashtirish uchun innovatsion yechimlar:** Xalqaro bozorni chuqur o'rganish, turli mintaqalarning ehtiyojlarini

aniqlash va ularga moslashuvchan innovatsion mahsulotlar va xizmatlar taklif qilish orqali yangi eksport bozorlariga chiqish mumkin. Elektron tijorat platformalari va raqamli marketing vositalari bu jarayonda muhim rol o'ynashi mumkin.

### **Innovatsiyalarni joriy etishni boshqarish mexanizmlari:**

O'zbekistonda innovatsiyalarni joriy etish va ularni eksportga yo'naltirish uchun bir qator boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Bularga quyidagilar kiradi:

- **Davlat tomonidan innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash:** Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish uchun grantlar va subsidiyalar ajratish, soliq imtiyozlari berish, innovatsion infratuzilmani (texnoparklar, biznes-inkubatorlar) rivojlantirish.

- **Ilm-fan va sanoat integratsiyasini kuchaytirish:** Ilmiy tadqiqot institutlari va oliy ta'lim muassasalarining ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorligini rag'batlantirish, qo'shma ilmiy-texnikaviy loyihalar amalga oshirish.

- **Intellectual mulkni himoya qilish tizimini takomillashtirish:** Innovatorlar va tadbirkorlarning intellektual mulk huquqlarini ishonchli himoya qilish, patentlash jarayonlarini soddalashtirish.

- **Kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini rivojlantirish:** Innovatsion faoliyat uchun zarur bo'lgan malakali mutaxassislar tayyorlash, xorijiy tajribani o'rganish va joriy etish.

- **Xalqaro hamkorlikni kengaytirish:** Xorijiy davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan innovatsiya sohasida hamkorlik qilish, qo'shma loyihalar amalga oshirish, texnologiyalar almashinuvini ta'minlash.

O'zbekistonning eksport salohiyatini oshirishda innovatsion mahsulotlar va texnologik yechimlarning roli tobora ortib bormoqda.

### **Xulosa**

O'zbekiston iqtisodiyotining kelajakdagi barqaror rivojlanishi va global bozorda raqobatbardoshligini oshirish, uning eksport salohiyatini diversifikatsiya qilish va yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan mahsulotlar eksportini ko'paytirish bilan chambarchas bog'liq. Maqolada ta'kidlanganidek, mamlakatning mavjud resurslari va geografik afzalliklari eksportni kengaytirish uchun mustahkam zamin yaratadi. Biroq, bu borada bir qator to'siqlarni bartaraf etish, xususan, eksport nomenklaturasini diversifikatsiya qilish, mahsulot sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish, logistika xarajatlarini kamaytirish va tashqi bozorlar haqidagi ma'lumotlarga erishishni osonlashtirish muhim ahamiyatga ega.

Innovatsiyalarni joriy etish va ularni boshqarishning samarali mexanizmlarini yaratish eksport salohiyatini yangi bosqichga olib chiqishning asosiy sharti

hisoblanadi. Yuqori texnologiyali sohalarni rivojlantirish, xomashyoni chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish, an'anaviy eksport yo'nalishlarida innovatsiyalarni qo'llash va yangi bozorlarni o'zlashtirish uchun innovatsion yechimlar topish O'zbekiston eksportining kelajagini belgilaydi.

Davlat tomonidan innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, ilm-fan va sanoat integratsiyasini kuchaytirish, intellektual mulkni himoya qilish tizimini takomillashtirish va malakali kadrlar tayyorlash kabi boshqaruv mexanizmlarini rivojlantirish innovatsion jarayonlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlaydi va O'zbekistonning jahon bozoridagi o'rnini mustahkamlaydi.

#### **Adabiyotlar ro'yxati**

1. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari:** Iqtisodiyotni rivojlantirish, eksportni qo'llab-quvvatlash va innovatsiyalarni rag'batlantirishga oid hujjatlar.
2. **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari:** Yuqoridagi farmon va qarorlarni ijro etishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar.
3. **O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi materiallari:** Eksport statistikasi, tahliliy hisobotlar va investitsiyaviy loyihalar haqidagi ma'lumotlar.
4. **O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi materiallari:** Mamlakatning iqtisodiy rivojlanish strategiyasi va prognozlari.
5. **O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va boshqa ilmiy-tadqiqot institutlarining nashrlari:** Iqtisodiyot, innovatsiyalar va texnologik rivojlanishga oid ilmiy maqolalar va tadqiqotlar.
6. **Xalqaro tashkilotlarning hisobotlari:** Jahon banki, Xalqaro valyuta fondi, Osiyo taraqqiyot banki kabi tashkilotlarning O'zbekiston iqtisodiyoti bo'yicha hisobotlari.
7. **Ommaviy axborot vositalari va tahliliy portallar:** O'zbekiston iqtisodiyotiga oid so'nggi yangiliklar va tahlillar.